

Celmer, Mariusz

Władze komunistyczne wobec uroczystości milenium chrztu Polski w Płocku w 1966 roku

Notatki Płockie 58/1 (234), 34-39

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

WŁADZE KOMUNISTYCZNE WOBEC UROCZYŚĆCI MILENIUM CHRZTU POLSKI W PŁOCKU W 1966 ROKU

Abstrakt

W 1966 r. Kościół katolicki w Polsce obchodził Milenium Chrztu Polski. W dniach 14 i 19 sierpnia odbyły się w Płocku diecezjalne uroczystości milenijne, natomiast 12 i 13 listopada 1966 r. miały miejsce tam ogólnopolskie uroczystości milenijne w diecezji płockiej. Przygotowania i przebieg tych uroczystości były obserwowane oraz poddane kontroli przez Służbę Bezpieczeństwa. Jej działania miały na celu przeciwdziałanie im i utrudnienie ich przeprowadzenia.

Słowa kluczowe: diecezja płocka, relacje państwo–Kościół, Kościół katolicki, Służba Bezpieczeństwa, Płock

Płock, stolica historyczna Mazowsza to miasto, którego początki sięgają IX wieku. W 1075 r. w okresie panowania Bolesława Śmiałego w Płocku zostało utworzone biskupstwo dla Mazowsza. Płock jako siedziba diecezji odgrywał na przestrzeni dziejów bardzo ważną rolę w historii państwa polskiego i Kościoła katolickiego¹.

Kościół Płocki przeżywał różnego rodzaju doświadczenia w poszczególnych okresach historycznych. Niewątpliwie najbardziej tragicznym doświadczeniem został poddany w XX wieku, czyli w epoce istnienia i funkcjonowania totalitarnych reżimów politycznych – nazizmu i komunizmu.

Po zakończeniu II wojny światowej Kościół katolicki w Polsce był narażony na różne formy dyskryminacji, represji i prześladowań, co było związane z prowadzoną przez komunistów polityką ateizacji i laicyzacji wobec społeczeństwa polskiego. Jednym z bardzo istotnych wydarzeń w relacjach między władzami PRL a Kościołem katolickim były obchody Milenium Chrztu Polski w 1966 roku w ramach, których rozegrała się swoista walka o rząd dusz. Przygotowania do nich, jak i same uroczystości odbywały się w atmosferze wzajemnej rywalizacji między Kościołem, który obchodził Tysiąclecie Chrztu Polski a władzami partyjno–państwowymi. Przeprowadzały one obchody pod hasłem Tysiąclecia Państwa Polskiego, mające wyraźnie laicki i świecki charakter². Dotyczyły one również diecezji płockiej i miasta Płocka, gdzie w dniach 14 i 19 sierpnia 1966 r. miały miejsce ogólnodiecezjalne uroczystości milenijne, natomiast 12 i 13 listopada tegoż roku odbyły się ogólnopolskie uroczystości milenijne w diecezji płockiej³.

Do wydarzeń związanych z upamiętnieniem tysięcznej rocznicy chrztu Polski Episkopat przygotowywał się co najmniej od września 1946 r., kiedy to zaczęło ukazywać się czasopismo „Na-

sza Przeszłość”, którego głównym celem było przygotowanie katolików do ważnych rocznic historycznych. Jego wydawanie zostało przerwane w 1949 r. Natomiast 16 maja 1956 r. prymas Stefan Wyszyński w okresie internowania w Komańczy ułożył treść Jasnogórskich Ślubów Narodu Polskiego, które 26 sierpnia tegoż roku zostały złożone przez pielgrzymów w Częstochowie. Treść Ślubów Jasnogórskich stanowiła podstawę programu Wielkiej Nowenny, która m.in. miała przygotować duchowo Polaków do uroczystości milenijnych. Przypadała ona na lata 1957–1965⁴.

Władze komunistyczne do uroczystości milenijnych przygotowywały się długo. W celu przeciwdziałania kościelnym obchodom milenijnym zaangażowano komitety partyjne wszystkich szczebli, organizacje społeczno–polityczne, środki masowego przekazu, wojsko oraz aparat bezpieczeństwa. Pod koniec 1965 r. Departament IV MSW sporządził „Specjalny Biuletyn Informacyjny”, który następnie został przekazany wszystkim komendom wojewódzkim MO. W dokumencie tym zawarto szczegółowe kalendarium oraz założenia i program działań państwa i Kościoła katolickiego w 1966 r. Biuletyn ten był wykorzystywany przez Służbę Bezpieczeństwa do „operacyjnego zabezpieczenia” uroczystości milenijnych obchodzonych przez Kościół w całej Polsce⁵.

Formalne przygotowania do uroczystości milenijnych Kościół katolicki w diecezji płockiej rozpoczął 25 marca 1966 r. Tego dnia biskup Bogdan Sikorski, ordynariusz diecezji płockiej wydał dekret, w którym określił program i założenia obchodów Milenium Chrztu Polski na terenie diecezji płockiej. Przewidywał on, że ogólnopolskie uroczystości milenijne w diecezji płockiej z udziałem Episkopatu Polski z prymasem Stefanem Wyszyńskim na czele odbędą się w Płocku

w dniu 13 listopada 1966 r., natomiast obchody ogólnodiecezjalne zostały wyznaczone na dzień 14 sierpnia tegoż roku. Obydwie wymienione uroczystości zaplanowano przeprowadzić w płockiej Bazylice katedralnej⁶. Oprócz nich zostały również ustalone terminy przeprowadzenia uroczystości milenijnych rejonowych (międzydekanalnych) w dziewięciu innych miejscowościach diecezji płockiej w czasie od 13 czerwca do 11 grudnia 1966 roku⁷. Biskup Sikorski ogłosił również dzień milenijnych modłów stanu zakonnego diecezji płockiej, wyznaczając go na 26 sierpnia 1966 roku⁸.

W związku z mającymi się odbyć w dniach 14 sierpnia i 13 listopada 1966 r. uroczystościami w Płocku biskup Bogdan Sikorski powołał Ogólnodiecezjalny Komitet Uczczenia Tysiąclecia Chrztu Polski. W jego skład weszli, oprócz samego ordynariusza diecezji płockiej B. Sikorskiego, również biskupi – Piotr Dudziec i Jan Wosiński oraz przedstawiciele Kapituły Katedralnej w Płocku, Kapituły Puttuskiej, Kurii Diecezjalnej, Sądu Biskupiego, Seminarium Duchownego, księża dziekanów, proboszczów i wikariuszy, a także męskich zgromadzeń zakonnych⁹.

Nieco wcześniej, 14 marca 1966 r. ksiądz dr Zdzisław Piechna, wikariusz generalny diecezji płockiej wydał zarządzenie do duchowieństwa, w którym polecał odczytanie na głównych nabożeństwach w uroczystość Zmartwychwstania Pańskiego w dniu 10 kwietnia tegoż roku listu pasterskiego ordynariusza diecezji do duchowieństwa i wiernych. W liście podkreślano skutki przyjęcia chrztu dla narodu polskiego oraz informowano o ogólnopolskich uroczystościach milenijnych na Jasnej Górze w dniu 3 maja i obchodach w Płocku¹⁰.

Przygotowania Kościoła katolickiego diecezji płockiej do uroczystości milenijnych były przedmiotem obserwacji i zainteresowania ze strony organów komunistycznego aparatu bezpieczeństwa. 11 sierpnia 1966 r. wicedyrektor Departamentu IV MSW, płk Zenon Goroński sporządził dokument, w którym informował o mających się odbyć w dniach 14 i 26 sierpnia uroczystościach milenijnych w diecezji płockiej¹¹. Z uroczystości w dniu 14 sierpnia Służba Bezpieczeństwa KW MO w Warszawie sporządziła meldunki, w których dokładnie informowano o jej przebiegu. W dokumentach tych dokładnie odnotowano przebieg uroczystości. Rozpoczęła się ona o godz. 11⁰⁰ mszą świętą odprawioną przez biskupa Bogdana Sikorskiego, który w czasie jej trwania wygłosił kazanie. W homilii zwrócił szczególną uwagę na historię katedry i diecezji płockiej, podkreślając kult Matki Boskiej Mazowieckiej oraz scharakteryzował znaczenie miasta Płocka jako ważnego ośrodka religijno-politycznego w pierwszym okresie istnienia państwa polskiego. Przypomni

postać arcybiskupa Nowowiejskiego i biskupa Wetmańskiego, którzy zostali zamordowani przez hitlerowców w czasie II wojny światowej. Po zakończeniu Mszy Świętej odbyła się ceremonia składania ślubowania dzieci, młodzieży, a także ojców i matek kleryków oraz kapłanów¹². 19 sierpnia tegoż roku został opracowany „Plan Operacyjnego zabezpieczenia milenijnej diecezjalnej uroczystości zakonnej w dniu 26 VIII 1966 r. w Płocku”, w którym określono następujące zadania Służby Bezpieczeństwa:

Poprzez t.w. [tajnych współpracowników], kandydatów na t.w. i k.o. [kontakty obywatelskie] ustalić:

- ewentualne zmiany w programie uroczystości,
- zamierzenia odnośnie wykorzystania w imprezie świeckiego aktywu przykościelnego, młodzieży z kół: bieli i ministrantów,
- formę i zakres zaangażowania alumnów WSD i uczniów z NSD,
- na ile i w jakiej formie rozpropagowano tę uroczystość w parafiach diecezji, szczególnie obsługiwanych przez księży zakonnych,
- miejsce zakwaterowania delegacji zakonnych przybyłych do Płocka w dniu 26 VIII 1966 r.,
- spowodować ograniczenie zwolnień z pracy w dniu 26 VIII br. zakonnic zatrudnionych w Państwowych Ośrodkach dla dzieci trudnych w Goślicach pow. Płock i Smogorzewo pow. Gostynin¹³.

Do realizacji powyższych działań wyznaczono następujących tajnych współpracowników SB: „Lex”, „Kowalski Stanisław”, „Mieczysław” spośród księży zakonnych będących na kontakcie Wydziału IV SB KW MO w Warszawie, t.w. „Kazik” będący na kontakcie Referatu SB w Przasnyszu oraz „Józef I”, „Witold” spośród księży, a także „Bogusław”, „Mieczysław” i „Krzysztof” będący na kontakcie Referatu SB w Płocku¹⁴.

Według informacji Wydziału IV KW MO w Warszawie, uroczystości milenijne dla stanu zakonnego w diecezji płockiej rozpoczęły się o godz. 10⁰⁰ mszą pontyfikalną odprawioną przez biskupa Piotra Dudźca w czasie, której kazanie wygłosił ks. Zdzisław Solak z Przasnysza. Służba Bezpieczeństwa oceniła tę homilię następująco: *Kazanie poświęcone kultowi Matki Boskiej Częstochowskiej i sprawom ekumenicznym. Kazanie to nie zawierało groźnych akcentów.* Bezpieka określiła liczbę uczestników mszy świętej na około 400 osób, w tym 48 księży zakonnych, 90 zakonnic habitowych, 70 zakonnic bezhabitowych oraz około 200 osób świeckich i 15 dzieci. Tego samego dnia o godz. 18³⁰ została odprawiona kolejna msza święta przez biskupa Dudźca, natomiast o godz. 19⁰⁰ mszę świętą odprawił biskup Bogdan Sikorski w asyście ośmiu ojców przełożonych Domów Zakonnych, księży kurialistów i administratora parafii.

Kazanie wygłosił ojciec Leon Cis, przeor domu Kapucynów z Zakroczymia. W opinii SB miało ono charakter czysto religijny i było pozbawione akcentów politycznych. Liczbę uczestników oceniono na około 500 osób, wśród nich 200 przedstawicieli zgromadzeń zakonnych męskich i żeńskich z terenu diecezji płockiej oraz około 300 osób świeckich, z czego połowa stanowiła młodzież¹⁵.

Komenda Wojewódzka MO w Warszawie 25 października 1966 r. utworzyła Sztab, którego głównym zadaniem było koordynowanie działań SB i MO wymierzonych przeciwko Kościołowi płockiemu. Podległe jej struktury SB i MO otrzymały zadania pełnej inwigilacji w związku z uroczystościami milenijnymi diecezji płockiej. Działaniom tym nadano kryptonim „Narcyz-26”¹⁶.

Oprócz struktur SB KW MO w Warszawie działania związane z płockimi uroczystościami milenijnymi prowadził Referat SB Komendy Powiatowej MO w Płocku na czele z podpułkownikiem Romanem Cywińskim i majorem Janem Chromcem, którego zadaniem było pozyskiwanie informacji dotyczących Kościoła i wiernych¹⁷.

8 listopada 1966 r. został opracowany „Plan działań SB i MO województwa warszawskiego w związku z centralnymi uroczystościami milenijnymi w Płocku w dniach 12–13 listopada 1966 r.”. W planie tym zostały sformułowane główne kierunki działań SB i MO, które tak określono: *Zasadniczym ich celem – biorąc za podstawę powstałą sytuację – będzie niedopuszczenie do naruszenia porządku prawnego, zarówno przez organizatorów uroczystości, jak też różne elementy mogące tę okoliczność wykorzystać do wrogich wystąpień, prowokacji, nielegalnych zgromadzeń bądź innych form wrogiej lub przestępczej działalności. W związku z tym podstawowym zadaniem służby Bezpieczeństwa jak też pionów milicyjnych KW MO i zainteresowanych KP MO województwa warszawskiego i bydgoskiego będzie skuteczne zorganizowanie rozpoznania zamiarów i przygotowań do uroczystości centralnych i lokalnych, podejmowanie działań profilaktycznych oraz przeciwdziałanie ewentualnym wrogim zamierzeniom*¹⁸. Na terenie miasta Płocka stałej obserwacji Służba Bezpieczeństwa poddała 108 osób. Ponadto stosowano kontrolę korespondencji oraz instalowano podsłuch telefoniczny zarówno osobom duchownym, jak i świeckim¹⁹.

W celu przeciwdziałania i utrudnienia Kościołowi przeprowadzenia uroczystości milenijnych w Płocku, władze komunistyczne zorganizowały szereg różnych, konkurencyjnych imprez. I tak w dniu 12 listopada 1966 r. Zarząd Główny i Wojewódzki ZMS zorganizował przeglądy zespołów artystycznych, rozrywkowych i instrumentalnych oraz seanse z atrakcyjnymi filmami w

płockich kinach, domach kultury i klubach zakładów pracy. Z kolei w dniu 13 listopada odbyły się w Płocku m.in. mecze piłki nożnej „Wisła” Płock – „Hutnik” Warszawa i „Gwardia” Warszawa – „Góral” Wałbrzych, spotkania z pisarzami i dziennikarzami oraz koncerty galowe zespołów estradowych i solistów ZMS²⁰.

12 listopada 1966 r. około godziny 16³⁰ funkcjonariusze posterunku MO w Łącku zatrzymali i dokonali kontroli samochodu, którym jechał prymas Stefan Wyszyński na uroczystości milenijne do Płocka²¹.

Bezpieka dokładnie obserwowała przebieg kościelnych uroczystości milenijnych, szczególnie postawy i zachowania kardynała Stefana Wyszyńskiego, biskupów, księży oraz wiernych świeckich. W jednej z depeesz Służba Bezpieczeństwa w dniu 12 listopada 1966 r. informowała: *Kardynał Wyszyński po przyjeździe do Płocka o godz. 16⁴⁵ udał się bezpośrednio do pałacu biskupiego. O godz. 17⁵⁰ orszak na czele z kardynałem wyruszył przed pałac biskupiego do katedry. W orszaku uczestniczyło 21 biskupów, 60 księży, 20 zakonnic, 6 zakonników, 4 członków senatu wyższych uczelni katolickich, 100 ministrantów. Orszak przechodził szpalerem utworzonym z wiernych, wzdłuż ulicy Tumskiej. Na trasie przejścia orszaku wzniesiono trzykrotnie okrzyki „Niech żyje Prymas i Episkopat!”. Okrzyki spotkały się z aprobatą większości zgromadzonych i były podejmowane przez pojedyncze osoby a szczególnie zakonnice. W czasie przejścia biskupów z pałacu do katedry zgromadzonych było na trasie około 6 tys. osób, z czego około 20 procent młodzieży. Po przejściu orszaku do katedry, około 2 tys. osób rozeszło się do swoich domów. W katedrze w tym czasie znajdowało się około 3 tys. wiernych*²².

W kolejnym meldunku Służba Bezpieczeństwa tak charakteryzowała dalszy przebieg uroczystości milenijnych: (...) *20to minutowe przemówienie wygłosił ordynariusz płocki, biskup Sikorski, w którym po omówieniu historii diecezji i podkreśleniu jej zasług dla rozwoju Mazowsza, zwłaszcza w zakresie kultury i oświaty, powitał przybyłych na uroczystość przedstawicieli Episkopatu na czele z kardynałem Wyszyńskim. Oświadczył, że szczególny zaszczyt spotkał diecezję przez duchowieństwo w jej uroczystościach kardynała Wyszyńskiego, „ojca Kościoła Polskiego, zatroskanego o jego interesy i rozwój”. Wyraził też zadowolenie z faktu przybycia do Płocka biskupów z Ziemi Zachodnich, które zostały przywrócone Polsce. Po przemówieniu biskupa Sikorskiego o godz. 18⁵⁰ rozpoczęła się msza celebrowana przez metropolitę krakowskiego, arcybiskupa Wojtyłę, w trakcie której godzinne kazanie wygłosił kardynał Wyszyński. Ogólnie kazanie miało charakter historyczny, z podkreśleniem zasług kościoła w*

rozwoju państwowości polskiej, bez ostrzejszych aluzji. Wyeksponował następujące zagadnienia:

- *5ciu braci męczenników polskich, którzy w 1003 roku, „oddając życie za wiarę”, są niepodważalnym dotychczas przez historyków tradycyjnym śladem obecności Polaków na ziemiach zachodnich (...)*
- *historię bitwy grunwaldzkiej w aspekcie krytycznej oceny roli Zakonu Krzyżackiego, który wykorzystując krzyż stosował przemoc wobec swoich sąsiadów. Zaznaczył przy tym, że prawdy nie można narzucić siłą, a ci co chcą tak postępować, zawsze przegrają. Tak też się stało z Krzyżakami.*
- *potop szwedzki i zasługi Matki Boskiej w zwycięstwie pod Częstochową.*

Kończąc podziękował serdecznie za powitanie a zwłaszcza za wiersze młodzieży, które „w tych ciężkich czasach Kościoła” są otuchą dla niego i biskupów do dalszej wyteżonej pracy²³.

Służba Bezpieczeństwa oceniła, że w wystąpieniu mszy świętej i kazania kardynała Wyszyńskiego wzięło udział około 5 tys. osób, z czego około 3 tysięcy było zgromadzonych w katedrze, a 2 tys. wokół katedry. SB odnotowała również głosy w środowisku młodzieży i robotników stwierdzające, że organizowane imprezy kulturalno-oświatowe i turystyczne były przygotowywane w celu przeciwdziałania uroczystościom kościelnym. Robotnicy przedsiębiorstwa „Mostostal” wypowiedzieli się w większości, że w dniu 13 listopada nie pozwolą, aby ich żony wzięły udział w wywiadówkach szkolnych²⁴.

Bezpieka relacjonując w meldunkach wydarzenia milenijne, które odbyły się w dniu 13 listopada 1966 r. zauważyła, że w czasie odprawiania mszy świętej i wygłaszania kazania w katedrze płockiej biskup Bareła, ordynariusz diecezji częstochowskiej, mówiąc o nawiedzeniu po diecezjach obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej w okresie milenium, nie wspominał nic o jego aresztowaniu²⁵. Ponadto zauważono, że w dniu tym o godz. 10³⁵ w trakcie przejścia z pałacu biskupiego do katedry orszaku biskupów wraz z prymasem Wyszyńskim, niesiono przed nim transparent wykonany na fladze narodowej z napisem „Najukochańszemu synowi Mazowsza Św. Stanisławowi Kostce – w hołdzie parafia Grudusk” oraz portret papieża Pawła VI i Ewangelię. Liczbę uczestników uroczystości oszacowano na 10 tysięcy, z czego 3 tysiące w katedrze, natomiast około 7 tysięcy na trasie przemarszu²⁶.

Komunistyczny aparat bezpieczeństwa, oceniając przygotowania i przebieg kościelnych uroczystości milenijnych w Płocku w dniach 12 i 13 listopada 1966 r. stwierdził, że przygotowania do nich w okresie bezpośrednio je poprzedzającym mieściły się w ramach obowiązujących przepisów i miały w zasadzie charakter religijny. Bezpieka

negatywnie oceniła próbę zamontowania obrazu Matki Boskiej przygotowanego z tarcz szkolnych zebranych od dzieci płockich przez katechetów. Obraz, który stanowił symbol więzi młodzieży z Kościołem zamierzano wywiesić w katedrze. Wskutek interwencji przewodniczącego Miejskiej Rady Narodowej w Płocku, który uzyskał informację na ten temat od SB, władze diecezjalne zostały zmuszone do przerwania prac przy obrazie. Został on ulokowany w kapitulniku katedry, w miejscu niedostępnym dla wiernych. Kolejnym wydarzeniem krytycznie ocenionym przez władze komunistyczne były misje w katedrze płockiej w dniach od 1 do 11 listopada 1966 r. Poprzedzały one bezpośrednio uroczystości milenijne w trakcie, których misjonarze z zakonu Jezuitów w swoich wystąpieniach mieli akcentować treści polityczne. W efekcie rozmowy jaką przeprowadził z proboszczem parafii przewodniczący MRN w Płocku, misjonarze zrezygnowali z ich akcentowania. Innymi działaniami Kościoła katolickiego w czasie przygotowań do milenium, które według bezpieki uchodziły za niedopuszczalne był apel księży do młodzieży w Płocku, aby wzięła udział w uroczystościach religijnych. Fakt ten uznano za próbę odciągnięcia młodzieży od uczestnictwa w imprezach organizowanych przez władze oświatowe. Za tzw. ostrzejsze akcenty aluzyjne uznano wystąpienie prymasa Stefana Wyszyńskiego 13 listopada, w trakcie, którego mówił o przymusowej ateizacji jako szczególnie niebezpiecznej formie działania, kolidującej z międzynarodowym porządkiem prawnym²⁷.

W działania związane z uroczystościami milenijnymi w Płocku było zaangażowanych 295 funkcjonariuszy SB, 279 z MO oraz 164 tajnych współpracowników i 543 kontakty obywatelskie²⁸.

Kuria Diecezjalna w Płocku krytycznie oceniła działania władz komunistycznych związane z utrudnianiem udziału w uroczystościach milenijnych pracownikom przedsiębiorstw państwowych, m.in. Fabryki Maszyn Żniwnych w Płocku. W zakładzie tym na dzień 13 listopada 1966 r. wyznaczono normalny tryb pracy. Miało tu miejsce cofnięcie z trasy samochodów, które przewoziły ludzi na uroczystości²⁹.

Władze komunistyczne, podsumowując kościelne uroczystości milenijne w Płocku stwierdziły, że stosunek społeczeństwa do nich nacechowany był obojętnością. Według oceny władz partyjno-rządowych przejawiało się to w znacznie niższym niż oczekiwali organizatorzy udziale wiernych w uroczystościach przy dwukrotnie większym udziale ludności w imprezach organizowanych przez organizacje społeczne i przedsiębiorstwa rozrywkowe. Nastroje uczestników uroczystości kościelnych miały rzekomo rozczarować jej organizatorów. Kurialiści płoccy oraz

duchowieństwo diecezjalne miało krytycznie ocenić stronę organizacyjną uroczystości za *ogólny bałagan, który wpływał ujemnie na zachowanie powagi religijnej*. Wystąpienia biskupów jak i samego kardynała Wyszyńskiego w świetle opinii władz komunistycznych nie zadowolili znacznej części księży, którzy mieli oczekiwać bardziej konstruktywnego programu normalizacji relacji pomiędzy państwem a Kościołem³⁰.

Przebieg uroczystości milenijnych w Płocku w „Zapiskach milenijnych” przedstawił prymas Stefan Wyszyński, który ocenił, że uroczystość w Płocku została przygotowana „rzetelnie i na poziomie”. Za jedyny ich mankament uznał odprawienie mszy świętej wewnątrz katedry, z powodu bardzo dużej ilości wiernych powinna być ona odprawiona na wewnątrz³¹. Z kolei biskup Bogdan Sikorski, ordynariusz diecezji płockiej i główny ich organizator tak je opisał w liście arcybiskupskiemu do duchowieństwa i wiernych diecezji płockiej, stwierdzając m.in.: *Płockie międzydiecezjalne uroczystości milenijne 12 i 13 listopada przeżyła cała diecezja w duchu żywej wiary i gorącej dziękczynnej modlitwy. W mieście biskupim chwałę Bożą milenijną głosili: 44 Biskupów Polski z Jego Eminencją Księdzem Kardynałem Prymasem Polski na czele, Delegacje Wyższych Uczelni Katolickich i Kapituł, Wyżsi Przełożeni Zakonni, kilkuset księży, licznie zebrany Stan zakonny, ponad 50 tysięcy diecezjan, którzy gromadzili się na poszczególne nabożeństwa w prastarej bazy-*

*lice-katedrze, na cmentarzu przy świątyni, na trasie z domu biskupiego do tegoż kościoła. Uroczystość była imponującym wyrazem szczerej, głębokiej wiary Mazowieckiego Ludu Bożego, dziękczynieniem prastarej polskiej diecezji za 1000 lat chrześcijaństwa w Polsce i na Mazowszu, umiłowania Kościoła Chrystusowego i Kapłanów na miarę naszych Ojców, szczerego ukochania i pełnego zaufania do Episkopatu Polski, z Jego Przewodniczącym Księdzem Kardynałem Prymasem. (...) Płockie międzydiecezjalne uroczystości milenijne pomnożyły Bożą chwałę, wypadły imponująco, zyskały duże uznanie u Jego Eminencji i Episkopatu Polskiego*³².

Jak słusznie zauważył Jacek Pawłowicz, uroczystości milenijne obchodzone w diecezji płockiej w dniach 12 i 13 listopada 1966 r. należą do jednych z najważniejszych wydarzeń w jej dziejach podczas rządów komunistycznych w Polsce³³. Analogicznie, jak w przypadku kościelnych uroczystości milenijnych, które odbywały się na terenie innych diecezji, także i na obszarze diecezji płockiej władze komunistyczne prowadziły różne działania, które miały na celu utrudnienie ich przeprowadzenia. Starano się zmarginalizować obchody kościelne i odciągnąć wiernych od uczestnictwa w nich. Służba Bezpieczeństwa posiadała dokładne informacje dotyczące programu, organizacji oraz osób, które były zaangażowane w kościelne uroczystości milenijne w diecezji płockiej.

Przypisy

¹ Zob. zbiór artykułów w roczniku naukowym „Studia Płockie” 1975, t. 3.

² Na ten temat istnieje dosyć bogata literatura przedmiotu zob. m.in.: S. Jankowiak, *Milenium Polski*, Poznań 2006; A. Kopiczko, *Władze partyjno państwowe wobec obchodów milenijnych w diecezji warmińskiej* [w:] *Kościół chrześcijański w systemach totalitarnych*, red. J. Klaczek, W. Rozyński, Toruń 2012; *Milenium czy Tysiąclecie*, red. B. Noszczak, Warszawa 2006; *Milenium kontra Tysiąclecie 1966*, red. K. Białecki, S. Jankowiak, J. Miłosz, Poznań 2007; *Milenium polskie. Walka o rząd dusz*, red. C. Wilanowski, Warszawa 2002; B. Noszczak, „Sacrum” czy „profanum”? *Spór o istotę obchodów Milenium polskiego (1949–1966)*, Warszawa 2002; P. Raina, *Jasnogórskie Śluby Narodu Polskiego 1656, 1956, 1966*, Warszawa 2006; *Zapomniany rok 1966. W trzydziestą rocznicę Milenium Chrztu Polski*, red. L. Mażewski, W. Turek, Gdańsk 1996; Ukazały się również wybory dokumentów dotyczące tych wydarzeń zob. np.: *Obchody milenijne 1966 roku w świetle dokumentów Ministerstwa Spraw Wewnętrznych*, red. W. Chudzik, I. Kielmel, I. Marczak, Warszawa 1998; P. Raina, *Kardynał Wyszyński, t. 7, Konflikty roku milenijnego 1966*, Warszawa 1998; S. Stępień, *Obchody Milenium Chrztu Polski w 1966 r. w Warszawie w dokumentach aparatu bezpieczeństwa* [w:] *Warszawa. Miasto w opresji [seria Warszawa niepokonana]*, red. K. Krajewski, M. Pietrzak–Merta, Warszawa 2010; *Uroczystości milenijne 1966 roku. Sprawozdania urzędów spraw wewnętrznych*, red. W. Chudzik, I. Marczak, A. Napieralski, M. Olkuśnik, Warszawa 1996.

³ Zob. *Płockie Milenium. Uroczystości milenijne w diecezji płockiej w tajnych dokumentach Służby Bezpieczeństwa*, wstęp, wybór i oprac. J. Pawłowicz, Toruń 2006.

⁴ J. Żaryn, *Dzieje Kościoła katolickiego w Polsce (1944–1989)*, Warszawa 2003, s. 218–219; *Milenium czy Tysiąclecie*, red. B.

Noszczak, Warszawa 2006, s. 352–354.

⁵ S. Stępień, *Obchody Milenium Chrztu Polski w 1966 r. w Warszawie...*, s. 645.

⁶ *Dekret o uroczystościach milenijnych w diecezji płockiej*, „Miesięcznik Pastorski Płocki” (dalej: MPP) 1966, nr 7, s. 151.

⁷ Tamże, s. 151–152.

⁸ *Dekret o dniu milenijnych modłów stanu zakonnego diecezji płockiej*, MPP 1966, nr 7, s. 154–155.

⁹ Zob. *Dekret o utworzeniu Komitetu Ogólnodiecezjalnego Uroczystości Wielkiego Jubileuszu Tysiąclecia Chrztu Polski*, MPP 1966, nr 7, s. 153–154.

¹⁰ *List pasterski księdza biskupa dra Bogdana Sikorskiego, ordynariusza płockiego do Ludu Bożego – duchowieństwa i Wiernych diecezji Płockiej na uroczystość Zmartwychwstania Pańskiego w Roku Wielkiego Jubileuszu Tysiąclecia Chrztu Polski 1966*, MPP 1966, nr 7, s. 146–149.

¹¹ *11 sierpnia 1966 r.*, Warszawa – Informacja wicedyrektora Departamentu IV MSW dotycząca przygotowań do uroczystości milenijnych w diecezji płockiej [w:] *Płockie Milenium...*, s. 37–38.

¹² *14 sierpnia 1966 r.*, Warszawa – Meldunek teleksowy nr 1, dotyczący ogólnodiecezjalnych uroczystości milenijnych w Katedrze Płockiej; *14 sierpnia 1966 r.*, Warszawa – Meldunek teleksowy nr 2, dotyczący ogólnodiecezjalnych uroczystości milenijnych w Katedrze Płockiej [w:] *Płockie Milenium...*, s. 39–42.

¹³ *19 sierpnia 1966 r.*, Warszawa – Plan operacyjnego zabezpieczenia diecezjalnej uroczystości milenijnej dla stanu zakonnego w dniu 26 sierpnia 1966 r. w Płocku [w:] *Płockie Milenium...*, s. 43–47.

¹⁴ Tamże, s. 45.

¹⁵ *27 sierpnia 1966 r.*, Warszawa – Meldunek dzienny, Naczelnika Wydziału IV KW MO w Warszawie dla Dyrektora Departamentu IV MSW, informujący o diecezjalnych uroczystościach milenij-

- nych dla stanu zakonnego w Diecezji Płockiej [w:] *Płockie Milenium...*, s. 48-49.
- ¹⁶ J. Pawłowicz, *Wstęp* [w:] *Płockie Milenium...*, s. 22-24.
- ¹⁷ Tamże, s. 24.
- ¹⁸ 8 listopada 1966 r., Warszawa – Plan działań SB i MO województwa warszawskiego w związku z centralnymi uroczystościami milenijnymi w Płocku w dniach 12–13 listopada 1966 r. [w:] *Płockie Milenium...*, s. 207.
- ¹⁹ J. Pawłowicz, *Wstęp* [w:] *Płockie Milenium...*, s. 25.
- ²⁰ (bez daty), Warszawa – Program imprez organizowanych w Płocku przez władze państwowe w czasie trwania uroczystości milenijnych w dniach 12 i 13 listopada 1966 r. [w:] *Płockie Milenium...*, s. 224–225.
- ²¹ B. Ostrowska, *Spotkania Prymasa Tysiąclecia z Kościołem Płockim*, „Notatki Płockie” 2002, nr 1, s. 43.
- ²² 12 listopada 1966 r. Płock – Depesza szyfrowa Nr 2409 z Komendy Powiatowej MO w Płocku do Dyrektora Departamentu IV MSW informująca o przebiegu uroczystości milenijnych w diecezji płockiej [w:] *Płockie Milenium...*, s. 226–227.
- ²³ 12 listopada 1966 r. Płock – depesza szyfrowa Nr 2412 z Komendy Powiatowej MO w Płocku do Dyrektora Departamentu IV MSW informująca o przebiegu uroczystości milenijnych w diecezji płockiej [w:] *Płockie Milenium...*, s. 228–229.
- ²⁴ Tamże, s. 229, 230.
- ²⁵ 12 listopada 1966 r. Płock – Depesza szyfrowa Nr 2413 z Komendy Powiatowej MO w Płocku do Dyrektora Departamentu IV MSW informująca o przebiegu uroczystości milenijnych w diecezji płockiej [w:] *Płockie Milenium...*, s. 232.
- ²⁶ 12 listopada 1966 r. Płock – depesza szyfrowa Nr 2416 z Komendy Powiatowej MO w Płocku do Dyrektora Departamentu MSW informująca o przebiegu uroczystości milenijnych w diecezji płockiej [w:] *Płockie Milenium...*, s. 238-239.
- ²⁷ 14 listopada 1966 r., Warszawa – Ocena przebiegu uroczystości milenijnych w Płocku w dniach 12–13 listopada 1966 r. oraz działań SB i MO województwa warszawskiego [w:] *Płockie Milenium...*, s. 242–243, 244.
- ²⁸ J. Pawłowicz, *Wstęp* [w:] *Płockie Milenium...*, s. 25.
- ²⁹ 14 listopada 1966 r., Warszawa – Ocena przebiegu uroczystości milenijnych..., s. 245.
- ³⁰ Archiwum Akt Nowych, Urząd ds. Wyznań, sygn. 78/89, Informacja dotycząca przebiegu kościelnych uroczystości milenijnych w woj. warszawskim, 18 XI 1966 r., k. 24.
- ³¹ B. Ostrowska, *Spotkania Prymasa Tysiąclecia...*, s. 44.
- ³² *Słowo Arcypasterskie do duchowieństwa i wiernych diecezji płockiej po międzydiecezjalnych uroczystościach milenijnych w Płocku 12 i 13 listopada 1966 roku*, MPP 1966, nr 12, s. 270-271.
- ³³ J. Pawłowicz, *Wstęp* [w:] *Płockie Milenium...*, s. 17.

THE COMMUNIST GOVERNMENT TOWARDS CELEBRATIONS MARKING THE MILLENNIUM OF THE BAPTISM OF POLAND HELD IN PŁOCK IN 1966

Summary

In 1966 the Catholic Church celebrated the millennium of the baptism of Poland. The diocesan millennium celebrations took place in Płock on the fourteenth and the nineteenth of August whereas the all-Poland celebrations were held on the twelfth and the thirteenth of November 1966. The preparations and its course were followed and observed by the secret police in communist Poland, whose actions were intended to prevent and hinder the preparations of the celebrations.